

การกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่เป็นอัมพาตของสมองใหญ่ : กรณีศึกษา

นางสาวสุมนา ไคคสมภพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-1465-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 20201035 16 ส.ย. 2547

THE EARLY INTERVENTION PROGRAM FOR CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY : A CASE STUDY

Miss Sumana Poksompop

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-1465-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่เป็นอัมพาตของสมอง

ใหญ่ : กรณีศึกษา

โดย

นางสาวสุนภา ไทคสมภพ

สาขาวิชา

จิตวิทยาพัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการ
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ศิรวงศ์ ทับสายทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย)

นางสาวสุมนา โภคสมภพ : การกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่เป็นอัมพาตของ
 สมองใหญ่ : กรณีศึกษา (THE EARLY INTERVENTION PROGRAM FOR CHILDREN
 WITH CEREBRAL PALSY : A CASE STUDY) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.พรณระพี สุทธิวรรณ ,
 อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต , 226 หน้า ISBN 974-03-1465-1

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางคลินิก มีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนการกระตุ้นพัฒนาการเฉพาะ
 บุคคลสำหรับเด็กที่เป็นอัมพาตของสมองใหญ่ โดยใช้วิธี Single Subject Design กับกลุ่มตัวอย่าง
 จำนวน 8 ราย ซึ่งประกอบด้วย กรณีศึกษา 3 ราย ที่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการ และกลุ่มควบคุมเทียบ
 4 ราย ที่ไม่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการ โดยการสร้างแผนการกระตุ้นพัฒนาการด้วยแบบประเมิน
 พัฒนาการ Hawaii Early Learning Profile (HELP) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการมี
 ประสิทธิภาพ เนื่องจากหลังการกระตุ้นพัฒนาการ 6 เดือนกลุ่มกรณีศึกษาที่ได้รับการกระตุ้น
 พัฒนาการจะเกิดทักษะเป้าหมายเร็วกว่า และเกิดมากกว่ากลุ่มควบคุมเทียบในทุกๆด้าน

ภาควิชา.....จิตวิทยาพัฒนาการ.....ลายมือชื่อนิลิต.....**สุพทา โภคสมภพ**
 สาขาวิชา.....จิตวิทยาพัฒนาการ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....**สุพทา โภคสมภพ**
 ปีการศึกษา.....2544.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....**สุพทา โภคสมภพ**

4178141038 : MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEY WORD : EARLY INTERVENTION / CEREBRAL PALSY / SINGLE DEDIGN

SUMANA POKSOMPOP : THE EARLY INTERVENTION PROGRAM FOR CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY : A CASE STUDY THESIS ADVISOR ASST.PROF.

PANRAPEE SUTTIWAN, Ph.D. , THESIS CO-ADVISOR : ASSOC.PROF.SOMPOCH IAMSUPASIS, 226 pp. ISBN 974-03-1465-1

The purpose of this clinical study was to develop individualized early intervention plans for children with cerebral palsy. A single-subject design was applied on eight participants: three who received treatment ("treatment group") and five who did not receive treatment ("pseudo-control group"). The Hawaii Early Learning Profile (HELP) was used to design treatments and to measure outcomes. Results from the study suggested that the early intervention treatment programs were effective. After six months, all three participants performed more target behaviors and faster their pseudo-controls in every developmental area.

Program.....Developmental Psychology.....Student's signature.....*Sumana Poksompop*.....

Field of study....Developmental Psychology.....Advisor's signature.....*Panrapee Suttiwan*.....

Academic year.....2001.....Co-advisor's signature.....*Sompo Ch*.....

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผศ. ดร.พรพนระพี สุทธิวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาและ รศ.ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่เป็นทั้งผู้ที่ได้เสียสละเวลาเพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งข้อคิดและแนวทางต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงใคร่ขอ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ศีราวงศ์ ทับสายทอง และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.พญ. จันทิชาติตา พุกพานานนท์ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการปฏิบัติการกระตุ้นพัฒนาการที่หน่วยพัฒนาการและการเจริญเติบโตโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณประภาศรี นันทน์ถนิมิต เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการและการเจริญเติบโตที่กรุณาให้ความรู้และข้อมูลทางด้านการกระตุ้นพัฒนาการในภาคปฏิบัติ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณมัทนา ภูมิประพันธ์ นักกายภาพบำบัดที่กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการในเด็กอัมพาตของสมองใหญ่

ขอกราบขอบพระคุณ คุณลำเพย อาจหาญ ที่ให้ความกรุณาสืบค้นระเบียบประวัติของเด็กอัมพาตของสมองใหญ่

ขอกราบขอบพระคุณผู้ปกครองของเด็กที่เป็นอัมพาตของสมองใหญ่ทุกท่านและเด็กทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณปิยนุช อิศริยะวาณิช และ ร.อ. หญิง แสงดาว การุณยวนิช ที่ให้ความช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลจนสำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ นพ. ศุภฤกษ์ ปรีชายุทธ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งมาโดยตลอด

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา เป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สุนนา โภคสมภพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	22
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	38
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	39
ขอบเขตของการวิจัย	39
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	40
2. วิธีการดำเนินการวิจัย	
กลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
วิธีดำเนินการวิจัย	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
3. ผลการวิจัย	53
4. อภิปรายผล	148
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	163
รายการอ้างอิง	168
ภาคผนวก	171
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	226

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. สรุปการแบ่งประเภทอัมพาตของสมองใหญ่ โดยใช้หลักการแบ่งตามบริเวณของสมองที่ได้รับบาดเจ็บ และอาการแสดงของกล้ามเนื้อทางระบบการเคลื่อนไหว	9
2. แสดงระดับพัฒนาการของกรณีศึกษารายที่ 1 จากแบบทดสอบ HELP	55
3. แสดงอายุพัฒนาการโดยประมาณของกรณีศึกษารายที่ 1 กับกลุ่มควบคุมเทียบ	59
4. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 1 ระยะที่ 1	60
5. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 1 ระยะที่ 2	61
6. แสดงผลการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษารายที่ 1	62
7. ตารางแสดงรายละเอียดการกระตุ้นพัฒนาการทั้ง 6 ด้านของกรณีศึกษารายที่ 1 ระหว่างเดือน มิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายนและระยะติดตามผล.....	65
8. สรุปผลร้อยละของการเกิดทักษะเป้าหมายในพัฒนาการแต่ละด้าน เปรียบเทียบระหว่างกรณีศึกษารายที่ 1 กับกลุ่มควบคุมเทียบ	82
9. แสดงระดับพัฒนาการของกรณีศึกษารายที่ 2 จากแบบทดสอบ HELP	84
10. แสดงอายุพัฒนาการโดยประมาณของกรณีศึกษารายที่ 2 กับกลุ่มควบคุมเทียบ	88
11. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 2 ระยะที่ 1	89
12. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 2 ระยะที่ 2	90
13. แสดงผลการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 2	91
14. ตารางแสดงรายละเอียดการกระตุ้นพัฒนาการทั้ง 6 ด้านของกรณีศึกษารายที่ 2 ระหว่างเดือน มิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายนและระยะติดตามผล.....	94
15. สรุปผลร้อยละของการเกิดทักษะเป้าหมายในพัฒนาการแต่ละด้าน เปรียบเทียบระหว่างกรณีศึกษารายที่ 2 กับกลุ่มควบคุมเทียบ	111

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16. แสดงระดับพัฒนาการของกรณีศึกษารายที่ 3 จากแบบทดสอบ HELP	113
17. แสดงอายุพัฒนาการโดยประมาณของกรณีศึกษารายที่ 3 กับ กลุ่มควบคุมเทียบ	115
18. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 3 ระยะที่ 1	116
19. แสดงเป้าหมายการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษา รายที่ 3 ระยะที่ 2	118
20. แสดงผลการกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่มของกรณีศึกษารายที่ 3	119
21. ตารางแสดงรายละเอียดการกระตุ้นพัฒนาการทั้ง 6 ด้านของกรณีศึกษารายที่ 3 ระหว่างเดือน มิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายนและระยะติดตามผล.....	122
22. สรุปผลร้อยละของการเกิดทักษะเป้าหมายในพัฒนาการแต่ละด้าน เปรียบเทียบระหว่างกรณีศึกษารายที่ 3 กับกลุ่มควบคุมเทียบ	146
23. สรุปผลร้อยละของการเกิดทักษะเป้าหมายรวม ระหว่างกลุ่มกรณีศึกษา และกลุ่มควบคุมเทียบทั้งหมด	147

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แสดงภาวะขาไขว้และการเดินโดยใช้นิ้วเท้าจิกพื้น ซึ่งพบใน ภาวะอัมพาตของสมองใหญ่ชนิดความตึงตัวของกล้ามเนื้อสูง	5
2. แสดงตำแหน่งของสมองที่ได้รับการบาดเจ็บที่มีผลต่อการเกิด อัมพาตของสมองใหญ่ชนิดต่างๆ	6
3. กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปฏิกิริยาสะท้อน กับปฏิกิริยา การเคลื่อนไหวแบบไม่ได้ตั้งใจ และทักษะการเคลื่อนไหว	16
4. แสดง Asymmetrical tonic neck reflex เมื่อหันศีรษะของเด็กจะ พบแขนและขาข้างเดียวกันเหยียดออกและข้างตรงข้ามหดเข้า เปรียบเทียบกับเด็กปกติ	18
5. กราฟแสดงการเกิดทักษะของกรณีศึกษารายที่ 1 และกลุ่มควบคุมเทียบ	68
6. กราฟแสดงการเกิดทักษะของกรณีศึกษารายที่ 2 และกลุ่มควบคุมเทียบ	97
7. กราฟแสดงการเกิดทักษะของกรณีศึกษารายที่ 3 และกลุ่มควบคุมเทียบ	126